

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Γ΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:

Ενότητα 15η: Αριστοτέλης «Πολιτικά» (Γ 1, 1-2)

Τίτλος:

«...ο πολίτης ζητητέος»

Συγγραφή: ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΚΑΡΜΠΟΥΝΗΣ

Εφαρμογή: ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΚΑΡΜΠΟΥΝΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

...ο πολίτης ζητητέος

Εφαρμογή σεναρίου

Σωτήρης Γκαρμπούνης

Δημιουργία σεναρίου

Σωτήρης Γκαρμπούνης

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Γ΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Χρονολογία

Από 1-4-2015 έως 22-4-2015

Σχολική μονάδα

1^ο Γενικό Λύκειο Δράμας

Διδακτική / θεματική ενότητα

Φιλοσοφικός Λόγος, Ενότητα 15^η [Αριστοτέλης «Πολιτικά», Γ 1, 1-2].

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

-

Χρονική διάρκεια

5 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

II. Εικονικός χώρος: Facebook, ιστολόγιο/ιστοσελίδα τάξη

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Η ιδιαιτερότητα του μαθήματος και της τάξης όπως υπαγορεύεται από το πλαίσιο των Πανελλήνιων Εξετάσεων προκαλεί από μόνη της πολλές επιφυλάξεις και αναστολές τόσο από την πλευρά των μαθητών, όσο κυρίως από την πλευρά του διδάσκοντος. Επομένως, βασική προϋπόθεση για τον εκπαιδευτικό είναι να υιοθετήσει μια διδασκαλία που αποφεύγει τη στείρα αναπαραγωγή και στρέφεται προς την *ανακαλυπτική μάθηση*. Να εμπιστευτεί την οπτική τόσο της *ομαδοσυνεργατικής μεθόδου* όσο και της κριτικής και συγκριτικής προσέγγισης των αρχαίων κειμένων. Επιπλέον, διευκολύνει πολύ η εξοικείωσή του με ηλεκτρονικά περιβάλλοντα μάθησης για να μπορεί να κατευθύνει τους μαθητές και να τους διευκολύνει στα προβλήματα που ίσως αντιμετωπίσουν.

Οι μαθητές χρειάζεται να εμπιστευτούν τις επιλογές του διδάσκοντος και να παραμερίσουν τη στενά ωφελμιστική παθητική τροφοδότηση με σημειώσεις από τον εκπαιδευτικό προκειμένου να τις αναπαράγουν αυτούσιες. Πρέπει να πειστούν ότι η διαφορετική οπτική μπορεί να οδηγήσει στην κατανόηση, συμβάλλοντας έτσι ποιοτικά στη δόμηση απαντήσεων για τις εξετάσεις τους. Μιας που πρόκειται για την τελευταία τάξη του Λυκείου, θα διευκόλυνε ίσως περισσότερο να έχουν ξαναδουλέψει με παρόμοιο μοντέλο και ομαδοσυνεργατικά σε άλλες τάξεις ή μαθήματα προκειμένου να περιοριστούν οι καθυστερήσεις από αμηχανία. Βέβαια, θα βοηθούσε πολύ, αν ήταν εξοικειωμένοι με τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα, τα κοινωνικά δίκτυα και την περιήγηση στο διαδίκτυο.

Όσον αφορά τις υποδομές, αρκούν τουλάχιστον είτε τέσσερις φορητοί υπολογιστές και σύνδεση στο διαδίκτυο μέσα στη σχολική αίθουσα ή τη βιβλιοθήκη είτε το εργαστήριο της πληροφορικής.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το σενάριο στηρίζεται

Σωτήρης Γκαρμπούνης: «...ο πολίτης ζητητέος», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Φιλοσοφικός Λόγος: Αριστοτέλους «Πολιτικά», Γ΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης.

Το σενάριο αντλεί

-

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο βασίζεται στους άξονες εξέτασης και αξιολόγησης του μαθήματος στον πανελλήνιο διαγωνισμό. Κινείται, δηλαδή, στα πεδία της μετάφρασης, του λεξιλογίου και των ερμηνευτικών σχολίων. Όσον αφορά τη μετάφραση, το βάρος πέφτει τόσο στη σύγκριση μεταφράσεων, ώστε να αμφισβητηθεί η σημασία της μίας «σωστής» μετάφρασης, αλλά και στη δυσκολία «πιστής» απόδοσης του κειμένου στα φιλοσοφικά κείμενα. Για το λεξιλόγιο οι μαθητές καλούνται να διερευνήσουν λέξεις που ταυτίζονται μορφολογικά, αλλά διαφέρει η σημασία τους σε σχέση με τον νεοελληνικό λόγο. Τέλος, μέσω της συγκριτικής μελέτης του αριστοτελικού κειμένου προσεγγίζονται βασικές έννοιες της πολιτικής φιλοσοφίας του, αλλά και ο τρόπος γραφής και η μέθοδος συλλογισμού που χρησιμοποιεί στο σχετικό χωρίο.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το σενάριο στηρίζει την πορεία του στην *γνωστική-εποικοδομιστική προσέγγιση* κατά την οποία προτάσσεται η ενεργητική εξερεύνηση και ανατροφοδότηση με στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων (Πόλκας & Τουλούμης, 2012: 43). Επίσης, αντιμετωπίζει το κείμενο με βάση τα γραμματειακά του γνωρίσματα και τους εκφραστικούς του κώδικες, με σκοπό να κατανοήσουν οι μαθητές τις υφολογικές ιδιαιτερότητές του (Τσάφος, 2004: 62). Αξιοποιεί τον *ρόμβο για τη γλωσσική εκπαίδευση*

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

(Κουτσογιάννης, 2012: 212-216) και στο πλαίσιο των *πολυγραμματισμών* επιδιώκει να αποκαλύψει δεξιότητες των μαθητών που σχετίζονται με την ψυχαγωγική χρήση των ΤΠΕ.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να αντιληφθούν τη σημασία προσδιορισμού της έννοιας του πολίτη στον Αριστοτέλη.
- Να συνειδητοποιήσουν τη διαφορά στην αντίληψη γύρω από την πολιτική υπόσταση ανάμεσα στον Αριστοτέλη και τον Πλάτωνα.
- Να διακρίνουν τη διαφορά στην έννοια του πολίτη μεταξύ του Αριστοτέλη και κάποιων σοφιστών αλλά και κυνικών φιλοσόφων.
- Να αντιληφθούν τη διαφορά ανάμεσα στην αριστοτελική ερμηνεία της πολιτείας, της πόλης και του πολίτη από τη μια μεριά και την αντίστοιχη του ευρωπαϊκού διαφωτισμού από την άλλη.
- Να προβληματιστούν γύρω από ζητήματα πολιτικής συμμετοχής.
- Να εξοικειωθούν με την αναλυτική μέθοδο προσέγγισης ενός θέματος.
- Να εντοπίσουν και να αξιολογήσουν διαφορετικούς συγγραφικούς τρόπους που αφορούν το ίδιο κειμενικό είδος.
- Να εμπεδώσουν τον πυρήνα του αριστοτελικού συλλογισμού μέσω της διαγραμματικής οπτικοποίησης και της μετατροπής του σε διάλογο.
- Να αναπτύξουν συνεργατική στάση στη μελέτη τους
- Να εκτιμήσουν τη δυνατότητα έρευνας και συνεργασίας που δίνουν οι νέες τεχνολογίες στην προσέγγιση του αρχαιοελληνικού κειμένου και κόσμου.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Να συνειδητοποιήσουν την αναλυτικότητα της νέας ελληνικής.
- Να αντιληφθούν ότι το ονοματοποιημένο ύφος του κειμένου έχει σχέση με το κειμενικό είδος του φιλοσοφικού λόγου.
- Να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη για περιφραστική απόδοση και ερμηνεία λέξεων που λειτουργούν σαν φιλοσοφικοί ή πολιτικοί όροι.
- Να εκτιμήσουν την αυτονομία και ερμηνευτική αρτιότητα της νέας ελληνικής μετάφρασης έναντι του πρωτότυπου κειμένου.
- Να κατανοήσουν ότι δεν υπάρχει μόνο μία «σωστή» μετάφραση.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η μορφολογική ομοιότητα δεν συνεπάγεται απαραίτητα και σημασιολογική ομοιότητα μεταξύ των δύο γλωσσών.
- Να κατανοήσουν την έννοια του σημασιολογικού δανείου.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να ασκηθούν στη συγκριτική μελέτη κειμένων διαφορετικών εποχών και φιλοσοφικών σχολών.
- Να συντάξουν δικά τους ψηφιακά κείμενα.
- Να εστιάσουν στο συγκεκριμένο ζητούμενο επιλέγοντας κριτικά μέσα από μεγαλύτερα κείμενα.
- Να συνθέσουν τεκμηριώνοντας δικές τους προσεγγίσεις.
- Να αναπτύξουν πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού συνδεδεμένες με τη σχολική μάθηση.
- Να εξοικειωθούν με την *ερευνητική-ανακαλυπτική διαδικασία μάθησης*.
- Να ασκηθούν στη σύνταξη κειμένου για ειδικό σκοπό.

Διδακτικές πρακτικές

Το σενάριο προτείνει τη συγκριτική μελέτη κειμένων με διαφορετική φιλοσοφική και χρονολογική αφετηρία. Επίσης, χρησιμοποιεί την *ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας*, ώστε να αλληλοτροφοδοτούνται οι μαθητές. Τα ψηφιακά περιβάλλοντα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

αποτελούν στο σενάριο τόσο τους αναγκαίους μαθησιακούς πόρους για την έρευνα των μαθητών όσο και το πεδίο που συνδέει την ψυχαγωγική διάσταση των δεξιοτήτων τους με τη σχολική γνώση. Τέλος, το σενάριο βασίζεται και σε γνώσεις που οι μαθητές απέκτησαν σε προηγούμενες ενότητες προκειμένου να συνθέσουν πιο ολοκληρωμένα την πολιτική σκέψη του Αριστοτέλη.

Το σενάριο εφαρμόστηκε σε περίοδο που οι μαθητές ήδη προσέβλεπαν με αγωνία στον πανελλήνιο διαγωνισμό. Η αναστάτωση στην προσέλευσή τους είχε ήδη αρχίσει και η κούραση ήταν εμφανής. Ωστόσο, συνεργάστηκαν για την υλοποίηση της εφαρμογής έστω και με απώλειες. Πρόσθετο πρόβλημα παρουσιάστηκε κατά την πρώτη μέρα όταν το σχολικό δίκτυο για λόγους συντήρησης διέκοψε για λίγο τη λειτουργία του. Αυτό προκάλεσε καθυστέρηση, γιατί οι μαθητές έπρεπε να ξαναγράψουν απαντήσεις, ώστε να περαστούν στοιστολόγιο. Τις πιο δημιουργικές δραστηριότητες τις άφησαν, γιατί θεώρησαν ότι δεν τους ήταν απαραίτητες στη βασική τους στόχευση που δεν είναι άλλη από την εμπέδωση της ύλης για τις εξετάσεις τους. Προβληματίστηκαν όσον αφορά σύγχρονα φιλοσοφικά κείμενα για τα οποία έδειξαν άγνοια και χρειάστηκε η παρέμβαση του διδάσκοντος, για να επαναφέρουν στη μνήμη τους τη διδασκαλία της φιλοσοφίας στη Β' Λυκείου. Όσα παιδιά βρίσκονταν στην τάξη δούλεψαν με διάθεση, αν και υπήρχαν ομάδες που ήταν λειψές σε μέλη, αφού κάποιοι έλειπαν για τους σχολικούς αγώνες στίβου που γίνονταν ακριβώς δίπλα. Το σενάριο ολοκληρώθηκε μετά το Πάσχα, αυτή τη φορά με ακόμα λιγότερα παιδιά. Στις δραστηριότητες που σχετίζονται με τη μετάφραση, έδειξαν σαφή προτίμηση στη μετάφραση του ψηφιακού φροντιστηρίου και μια επιφύλαξη απέναντι σε μεταφράσεις πιο αναλυτικές και ερμηνευτικές. Το κριτήριό τους ήταν σαφές, καθώς αναπαρήγαν με αυτόν τον τρόπο την ταυτότητά τους ως υποψηφίων. Ωστόσο, θεώρησαν τις δραστηριότητες πολύ πιο ενδιαφέρουσες από τις ασκήσεις με τις οποίες είχαν εξοικειωθεί κατά τη διάρκεια της χρονιάς και μάλιστα χάρηκαν τη συνεργασία, τη συζήτηση αλλά και τη διαφορετική οπτική κάποιων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

δραστηριοτήτων. Έκριναν, τέλος, ότι βοηθήθηκαν να εμπεδώσουν καλύτερα το περιεχόμενο του αριστοτελικού κειμένου. Αμήχανα αντιμετώπισαν τη σύγκριση μεταξύ Αριστοτέλη και Χομπς.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το σενάριο έχει ως αφετηρία τις ανάγκες του μαθήματος όπως ορίζονται από τις Πανελλαδικές Εξετάσεις. Επειδή, ακριβώς, είναι μάλλον δύσκολο να πειστούν οι μαθητές για μια διαφορετική προσέγγιση του «γνωστού» κειμένου, προτιμήθηκε η εμπλοκή τους να προκληθεί με αφορμή τα πεδία εξέτασης του μαθήματος, δηλαδή τη μετάφραση, το λεξιλόγιο και τα ερμηνευτικά σχόλια. Η αυτενέργεια που επιδιώκει το σενάριο από την πλευρά των μαθητών στοχεύει να ενισχύσει την αυτοπεποίθησή τους έναντι τόσο του πανελλήνιου διαγωνισμού, όσο και απέναντι στον αριστοτελικό φιλοσοφικό λόγο. Επίσης, το σενάριο στοχεύει και στην ανάπτυξη ενός πολιτικού προβληματισμού.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο συνδέεται με όσα προβλέπει το [ΑΠΣ](#) καθώς και το [σχετικό Π.Δ](#) για τις πανελλήνιες εξετάσεις.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται καταρχάς ως μαθησιακός πόρος με σκοπό τη διερεύνηση και τη σύγκριση. Το σενάριο στοχεύει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της έκφρασης στάσεων των μαθητών μέσω δραστηριοτήτων που οδηγούν σε πολυτροπικά κείμενα. Ταυτόχρονα το Wiki ή το ιστολόγιο καθώς και η χρήση του Facebook ή του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου λειτουργεί ως καμβάς δράσης αλλά και δημοσιοποίησης της δουλειάς των παιδιών που αναπτύσσει τη συνεργασία και την αλληλοτροφοδότηση.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνικά, Φιλοσοφικός Λόγος Γ' Λυκείου, Θεωρητική Κατεύθυνση:

[Αριστοτέλης, «Πολιτικά» ενότ. 15^η \(Γ 1, 1-2\)](#)

[Αριστοτέλης, «Πολιτικά» ενότ. 12η \(Α 2, 5-6\)](#)

[Αριστοτέλης «Πολιτικά» ενότ. 16η \(Γ 1, 3-4/6/12\)](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

[Αριστοτέλης «Πολιτικά» 1280a7–1281a10](#) Στο *Aristotelis Politica*. W.D. Ross, εκδ. 1957. Οξφόρδη: Clarendon Press. Ανατ. 1964]. [Μτφρ. Π. Λεκατσάς. [1939] *χ.χ. Αριστοτέλης. Πολιτικά*. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Ι–ΙΙ. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος]. [Μτφρ. Β. Μοσκόβης. 1989. *Αριστοτέλους Πολιτικά*. Ι–ΙΙ. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη. [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].

Κακριδής, Φ. Ι. 2005. [Η φιλοσοφία τον 4ο π.χ. αιώνα](#). Στο «Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία». *Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη) [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα - Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]

Κάλφας, Β. & Γ. Ζωγραφίδης. 2006. [«Αρχαίοι Έλληνες Φιλόσοφοι»](#). Στο *Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη) [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα - Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]

Λυπουρλής, Δ. 2000. *Ανθολόγιο Αριστοτελικών κειμένων σε μετάφραση, Φιλολόγος τ. 100*, 208-209

Ντεμπρέ, Ρ. 1999. *Εξηγώντας τη Δημοκρατία στην κόρη μου*. Μτφρ. Θεόφιλος Ξ. Τραμπούλης. Αθήνα: Καστανιώτης, 34-35

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Παπαναστασίου, Γ. 2012 ISBN 978-960-9704-01-4. [Επιμορφωτικό υλικό από τις συναντήσεις του Συνδέσμου Φιλολόγων ν. Δράμας](#)

Πλάτων Πολιτικός. 2003. Εισαγωγή – Μετάφραση – Σχόλια Ι. Σ. Χτιστοδούλου. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος, 6-8

Χομπς, Τ. 2006 *Λεβιάθαν*. Μτφ Γ. Πασχαλίδης & Αιμίλιος Μεταξόπουλος. Αθήνα: Γνώση, 239-241

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ιστοσελίδες

[Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]

[Λεξικό της αρχαίας ελληνικής Liddell – Scott](#) [πηγή: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Μαθηματικών - Εργαστήριο Υπολογιστικών Μαθηματικών, Μαθηματικού Λογισμικού και Ψηφιακής Τυπογραφίας].

[Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Δράμας](#)

[Ψηφιακή βιβλιοθήκη Περσέας](#) [Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Tufts University]

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια]

[Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα](#) [πηγή: Ιστότοπος βοηθήματος «Αρχαία Ελληνικά - Φιλοσοφικός Λόγος»]

[Thesaurus Linguae Graecae](#) [πηγή: Ψηφιακή Εγκυκλοπαίδεια της Ελληνικής Γραμματείας].

[Διαδραστικά Σχολικά Βιβλία](#) [πηγή: Ψηφιακό Σχολείο].

[Λεξικά, Γλώσσα, Παιδεία](#) [πηγή: Ηλεκτρονικό Λεξικό].

[α β γ θησαυρός](#) [πηγή: Ιστότοπος με συνώνυμα και αντώνυμα].

[Brainstorming](#)

[Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#) [πηγή: Ψηφιακά περιβάλλοντα για την ελληνική γλώσσα και τη γλωσσική εκπαίδευση].

[Audacity](#) [Ελεύθερο λογισμικό για ηχογράφηση και επεξεργασία ήχων].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

[Free Audio Recorder](#) [Λογισμικό καταγραφής ήχων, μουσικής και συνομιλιών].

[Wordle](#) [Ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας συννεφόλεξων].

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Φροντίζουμε οι μαθητές να χωριστούν σε τέσσερις ομάδες με κριτήριο που θα επιλέξουν οι ίδιοι. Ο χωρισμός μπορεί να γίνει σε προηγούμενη φάση, αφού ενημερωθούν οι μαθητές. Το σενάριο μπορεί να χωριστεί σε τρεις φάσεις. Και οι τρεις εξελίσσονται στο εργαστήριο ή στην τάξη, εφόσον υπάρχει η δυνατότητα να φιλοξενούνται τουλάχιστον τέσσερις φορητοί υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο.

Α΄ Φάση

Στην πρώτη φάση, αφού οι μαθητές διαβάσουν το κείμενο μόνοι τους ή ο εκπαιδευτικός δυνατά σε όλους μέσα στην τάξη, εστιάζουν στη μετάφραση του κειμένου. Κάθε ομάδα με διαφορετικό Φύλλο Εργασίας προσεγγίζει διαφορετικές μεταφραστικές αποδόσεις με σκοπό να ελέγξουν, να αξιολογήσουν και να διαπιστώσουν βασικές παραμέτρους κάθε μεταφραστικής δοκιμής. Πιο συγκεκριμένα, [το πρώτο Φύλλο Εργασίας της πρώτης ομάδας](#) επιδιώκει να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές αφενός την αναλυτικότητα της νεοελληνικής έναντι της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και αφετέρου να προβληματιστούν γύρω από τις απαιτήσεις για τη μετάφραση φιλοσοφικών κειμένων. Οι μαθητές καλούνται να συγκρίνουν το εύρος του αρχαιοελληνικού αποσπάσματος με τη μετάφρασή του, όπως αυτή δίνεται στο Ψηφιακό Φροντιστήριο της σελίδας του υπουργείου. Επίσης, τους ζητιέται να δοκιμάσουν μια δική τους μετάφραση πιο «πιστή» στο αρχαίο κείμενο με σκοπό να εξηγήσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σε μια τέτοια απόδοση αλλά και να προβληματιστούν για τα διαφορετικά κριτήρια απόδοσης του νοήματος μεταξύ «γνωστού» και «άγνωστου» κειμένου στις εξετάσεις τους. Η [δεύτερη ομάδα στο πρώτο Φύλλο Εργασίας](#) καλείται να συγκρίνει τέσσερις διαφορετικές μεταφράσεις της ίδιας ενότητας. Πιο συγκεκριμένα, δίνονται για σύγκριση οι δύο μεταφράσεις που φιλοξενούνται στην Πύλη για την Ελληνική

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Γλώσσα, η μετάφραση του Ψηφιακού Φροντιστηρίου και η μετάφραση του Δ. Λυπουρλή, συγγραφέα του σχολικού βιβλίου όπως δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Φιλολόγος*. Σκοπός της σύγκρισης είναι οι μαθητές να διαπιστώσουν την ανάγκη αναλυτικότερων ερμηνειών που αφορούν φιλοσοφικούς όρους και να διακρίνουν μεταξύ των μεταφράσεων αυτή που κατά τη γνώμη τους συγκροτεί έναν αυτόνομο και κατανοητό νεοελληνικό λόγο. Ταυτόχρονα, καλούνται να απαντήσουν και να εξηγήσουν ποια από όλες θεωρούν καταλληλότερη για τις εξετάσεις τους. [Το πρώτο Φύλλο Εργασίας της τρίτης ομάδας](#) διαφέρει από αυτό των υπόλοιπων ομάδων και εστιάζει την προσοχή των μαθητών στο γραμματολογικό είδος του φιλοσοφικού λόγου και στον συγγραφικό τρόπο του Αριστοτέλη. Αυτό επιδιώκεται μέσα από τη σύγκριση του αριστοτελικού τρόπου με τον αντίστοιχο διαλογικό του Πλάτωνα. Οι μαθητές καλούνται να συγκρίνουν ως προς τον τρόπο γραφής το απόσπασμα του κειμένου με το οποίο ασχολούνται με ένα οποιοδήποτε απόσπασμα από τον «Πολιτικό» του Πλάτωνα. Προβληματίζονται γύρω από τις δύο επιλογές με τη βοήθεια της *Αρχαίας Ελληνικής Γραμματολογίας* του Φ. Ι. Κακριδή, καθώς και γύρω από τον τρόπο γραφής των σύγχρονων φιλοσοφικών θεωριών. Στο τέλος, δίνεται ένα απόσπασμα από το βιβλίο του Ρεζίς Ντεμπρέ, *Εξηγώντας τη Δημοκρατία στην κόρη μου* προκειμένου να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους ένας σύγχρονος στοχαστής επιλέγει τον διάλογο για να καταθέσει τις σκέψεις του. [Η τέταρτη ομάδα στο πρώτο Φύλλο Εργασίας](#) δεν ασχολείται άμεσα με τη μετάφραση. Η δραστηριότητα σχετίζεται με την απεικόνιση του μερών του λόγου που συγκροτούν το κείμενο μελέτης. Καλούνται να αθροίσουν ονομαστικά τα μέρη του λόγου που χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης και χρησιμοποιώντας το Wordle να δημιουργήσουν ένα συννεφόλεξο. Στόχος είναι να διαπιστώσουν το ονοματικό και πυκνό ύφος του κειμένου, ενώ με άλλη άσκηση που εστιάζει στην ερμηνεία του λεξιλογίου όπως δίνεται στο σχολικό βιβλίο να αντιληφθούν την ανάγκη αναλυτικής ερμηνείας κατά τη μετάφραση των φιλοσοφικών κειμένων στα νέα ελληνικά.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Β' Φάση

Η δεύτερη φάση του σεναρίου εξελίσσεται με γνώμονα το λεξιλόγιο. [Το δεύτερο Φύλλο Εργασίας](#) είναι κοινό για όλες τις ομάδες και περιλαμβάνει τέσσερις δραστηριότητες. Η πρώτη δραστηριότητα εστιάζει στις λέξεις «τάξις», «πόλις», «πολίτης» και «πολιτεία». Πρόκειται για λέξεις που αποτελούν τον πυρήνα της σκέψης του Αριστοτέλη, αλλά ταυτόχρονα χρησιμοποιούνται αυτούσιες μορφολογικά και στα νέα ελληνικά. Οι μαθητές καλούνται να διερευνήσουν τη σημασίες των λέξεων τόσο στα αρχαία όσο και στη νεοελληνική γλώσσα με σκοπό να εντοπίσουν τη σημασιολογική τους εξέλιξη και αλλαγή καθώς και την καταγωγή κάθε έννοιας. Ανακαλύπτουν και εξηγούν τον όρο σημασιολογικό δάνειο και προχωρούν στη δημιουργία προτάσεων όπου οι λέξεις χρησιμοποιούνται με σημασία διαφορετική από τα αρχαία ελληνικά.

Με τη δεύτερη δραστηριότητα ζητείται από τους μαθητές να μελετήσουν το λεξιλόγιο της ενότητας του σχολικού βιβλίου με σκοπό να κρίνουν αν υπάρχουν λέξεις ή φράσεις που θεωρούν ότι είναι περιττή η εξήγησή τους ή λείπουν κατά τη γνώμη τους άλλες που θα τις χρειάζονταν. Κυρίως ενδιαφέρει να εξηγήσουν τα κριτήρια της απάντησής τους.

Η τρίτη δραστηριότητα εστιάζει αποκλειστικά στη λέξη «πραγματεία». Διερευνούν τη διαφορετική σημασία της λέξης στις δύο γλώσσες και κατευθύνονται να διαπιστώσουν τη σχέση που έχει η σημερινή έννοια με το κειμενικό είδος του Αριστοτέλη.

Τέλος, η τέταρτη δραστηριότητα καλεί τους μαθητές να συγκρίνουν τις σημασίες των λέξεων «πολίτης» και «υπήκοος» και να διαπιστώσουν διαφορές ή ομοιότητες.

Γ' Φάση

Η τρίτη φάση του σεναρίου περιλαμβάνει δύο Φύλλα Εργασίας που σχετίζονται με την ερμηνευτική προσέγγιση του Αριστοτέλη. Δίνεται, έτσι, η ευκαιρία στους

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

μαθητές να στηριχτούν σε γνώσεις που έχουν ήδη από προηγούμενα χωρία των «Πολιτικών», αλλά και να τις συνδέσουν με γνώσεις που ακολουθούν σε επόμενη ενότητα. Στόχος είναι να συγκροτήσουν τελικά μια ολοκληρωμένη εικόνα για το ζήτημα που πραγματεύεται ο Αριστοτέλης. Πιο συγκεκριμένα, στο τρίτο Φύλλο Εργασίας η πρώτη δραστηριότητα είναι κοινή για την 1^η, 2^η και 4^η ομάδα προκειμένου οι μαθητές να δημιουργήσουν στο bubbl.us ένα σχήμα που να αποδίδει διαγραμματικά την πορεία του συλλογισμού που ακολουθεί ο Αριστοτέλης στη συγκεκριμένη ενότητα. Επειδή ακριβώς είναι άσκηση κοινή και αφορά την κατανόηση του αποσπάσματος, οι ομάδες ανταλλάσσουν μεταξύ τους το αποτέλεσμα της προσπάθειάς τους προκειμένου να ετεροαξιολογηθεί και να γίνουν διορθώσεις ή παρατηρήσεις. Η συνεργασία αυτή γίνεται είτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου είτε μέσω Facebook. Η [τρίτη ομάδα στο τρίτο Φύλλο Εργασίας](#) λειτουργεί παράλληλα, προσπαθώντας να μετατρέψει το κείμενο του Αριστοτέλη – μεταφρασμένο – σε διάλογο. Σκοπός της άσκησης είναι να αποκαλυφθεί η πορεία του αριστοτελικού συλλογισμού. Η δεύτερη δραστηριότητα αφορά την παρουσίαση της προσπάθειάς τους είτε ηχογραφημένη είτε ζωντανά στην τάξη. Η δεύτερη δραστηριότητα διαφέρει στις άλλες ομάδες. Η [πρώτη ομάδα στο 3^ο Φύλλο Εργασίας](#) καλείται να συγκρίνει τη θέση του Αριστοτέλη με τη θέση των κυνικών φιλοσόφων όσον αφορά τη φύση και τη θέση του πολίτη. Αποτέλεσμα της σύγκρισης είναι σύντομο κείμενο που στοιχειοθετεί τα συμπεράσματά τους. Στη [δεύτερη ομάδα στο τρίτο Φύλλο Εργασίας](#) δίνεται ένα απόσπασμα από την εισαγωγή στον «Πολιτικό» του Πλάτωνα από τον Ι. Σ. Χριστοδούλου. Οι μαθητές παραπέμπονται τόσο στην Ενότητα 15 που διδάσκονται, όσο και σε μια πρώτη επαφή με την Ενότητα 16 και καλούνται να συγκρίνουν τις θέσεις των δύο φιλοσόφων γύρω από το ζήτημα της πολιτικής ιδιότητας. Τέλος, η [τέταρτη ομάδα στο τρίτο Φύλλο Εργασίας](#) αναζητά διαφορές στην αντίληψη του Αριστοτέλη για τη φύση της πόλης με τις αντίστοιχες αντιλήψεις

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

κάποιων σοφιστών, όπως του Λυκόφρονα, τον οποίο επικαλείται ο ίδιος ο Αριστοτέλης.

Η τρίτη φάση ολοκληρώνεται με το [τέταρτο Φύλλο Εργασίας](#) που είναι κοινό για όλους. Περιλαμβάνει δύο δραστηριότητες που προεκτείνουν την αρχαιολογική βάση του μαθήματος. Στην πρώτη δραστηριότητα οι μαθητές καλούνται να κάνουν μια προσομοίωση της συλλογιστικής πορείας του Αριστοτέλη όπως αυτή παρουσιάζεται στην ενότητα. Να γράψουν, δηλαδή, ένα κείμενο όπου θα εκθέτουν με τον αναλυτικό τρόπο προσέγγισης του Αριστοτέλη ένα θέμα που τους είναι πιο οικείο, τη σχολική ζωή. Πρακτικά τους ζητείται να διερευνήσουν το ερώτημα «ποια σχολική ζωή θέλουμε;» και με αφορμή αυτό να χτίσουν έναν αναλυτικό προοιμιακό συλλογισμό ανάλογο του Αριστοτέλη. Η δεύτερη δραστηριότητα καλεί τους μαθητές να συγκρίνουν την αριστοτελική προσέγγιση των εννοιών «πολίτης» και «πόλη» με αυτόν που εκθέτει ο Τόμας Χομπς εκπροσωπώντας τον ευρωπαϊκό Διαφωτισμό. Σκοπός της σύγκρισης είναι να διαπιστώσουν τις διαφορές και να συμπεράνουν ποιο μοντέλο πολίτη και πόλης υιοθετούν οι σύγχρονες πολιτείες.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^η Ομάδα /1^ο Φύλλο Εργασίας

Ακολουθεί ένα δίπτυχο με το πρωτότυπο κείμενο και τη μετάφραση του [Ψηφιακού Φροντιστηρίου](#) στη σελίδα του υπουργείου:

1. Συγκρίνετε τα δύο κείμενα και εξηγήστε τη διαφορά στην έκτασή τους.
2. Εντοπίστε τα σημεία στα οποία ο νεοελληνικός λόγος εκτείνεται περισσότερο σε σχέση με το πρωτότυπο και καταγράψτε τα.
3. Στη συνέχεια, δοκιμάστε να αποδώσετε τα σημεία αυτά με μια μετάφραση πιο κοντά στο κείμενο («πιστή»). Ποια θεωρείτε καταλληλότερη για τις Πανελλαδικές Εξετάσεις και γιατί;
4. Τι προβλήματα προκύπτουν, όταν προσπαθείτε την «πιστή» μετάφραση στο συγκεκριμένο απόσπασμα; Πού τα αποδίδετε; Θα δοκιμάζατε μια πιο απομακρυσμένη από το πρωτότυπο μετάφραση στο αδίδακτο κείμενο; Εξηγήστε γιατί ναι ή γιατί όχι.

κείμενο

Τῷ περὶ πολιτείας ἐπισκοποῦντι, καὶ τίς ἐκάστη καὶ ποία τις, σχεδὸν πρώτη σκέψις περὶ πόλεως ἰδεῖν, τί ποτέ ἐστιν ἡ πόλις. Νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν, οἱ μὲν φάσκοντες τὴν πόλιν πεπραχέναι τὴν πρᾶξιν, οἱ δ' οὐ τὴν πόλιν ἀλλὰ τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὸν τύραννον· τοῦ δὲ πολιτικοῦ καὶ τοῦ νομοθέτου πᾶσαν ὀρῶμεν τὴν πραγματείαν οὔσαν περὶ πόλιν, ἢ δὲ πολιτεία τῶν τὴν πόλιν

μετάφραση

Για ὅποιον εξετάζει τον τρόπο διακυβέρνησης (μιας πόλης) και ποια είναι η φύση και ποια τα χαρακτηριστικά της κάθε επιμέρους πολιτείας (ή: του κάθε τρόπου διακυβέρνησης), το πρώτο σχεδόν θέμα για διερεύνηση είναι να δει τι είναι άραγε η πόλη. Γιατί σήμερα υπάρχουν διαφορετικές γνώμες γι' αυτό το θέμα, άλλοι δηλαδή λένε πως την τάδε συγκεκριμένη πράξη την έχει κάνει η πόλη, ενώ άλλοι ότι δεν την έχει κάνει η

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

οικούντων ἐστὶ τάξις τις. Ἐπεὶ δ' ἡ πόλις τῶν συγκεκριμένων, καθάπερ ἄλλο τι τῶν ὅλων μὲν συνεστώτων δ' ἐκ πολλῶν μορίων, δῆλον ὅτι πρότερον ὁ πολίτης ζητητέος· ἢ γὰρ πόλις πολιτῶν τι πλῆθος ἐστίν. Ὡστε τίνα χρὴ καλεῖν πολίτην καὶ τίς ὁ πολίτης ἐστὶ σκεπτέον. Καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην· ἔστι γὰρ τις ὃς ἐν δημοκρατία πολίτης ὢν ἐν ὀλιγαρχία πολλάκις οὐκ ἔστι πολίτης.

πόλη, ἀλλὰ μια συγκεκριμένη ὀλιγαρχική κυβέρνηση ἢ ἓνας συγκεκριμένος τύραννος· ἐξάλλου, βλέπουμε ὅτι ὅλη ἡ δραστηριότητα τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ νομοθέτη ἔχει νὰ κάνει (ἢ: σχετίζεται) μετὰ τὴν πόλη, ἐνῶ τὸ πολίτευμα εἶναι ἓνας τρόπος οργάνωσης αὐτῶν ποὺ κατοικοῦν στὴ συγκεκριμένη πόλη. Ἐπειδὴ ὁμως ἡ πόλη ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν σύνθετων πραγμάτων, ὅπως ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα ποὺ τὸ καθένα τους εἶναι ἓνα ὅλον, ἀποτελούμενο ὁμως ἀπὸ πολλὰ μέρη, εἶναι φανερό ὅτι πρῶτα πρέπει νὰ ψάξουμε νὰ βροῦμε τι εἶναι ὁ πολίτης· γιατί ἡ πόλη εἶναι ἓνα σύνολο ἀπὸ πολίτες. Ἐπομένως, πρέπει νὰ ἐξετάσουμε ποῖον πρέπει νὰ ὀνομάζουμε πολίτη καὶ ποῖος εἶναι ὁ πολίτης. Γιατί γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς λέξης πολίτης διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικὲς μεταξὺ τους γνώμες· δὲν ὑπάρχει δηλαδὴ μιὰ γενικὴ συμφωνία γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς λέξης πολίτης· μετὰ ἄλλα λόγια κάποιος, ἐνῶ εἶναι πολίτης σὲ ἓνα δημοκρατικὸ πολίτευμα, συχνά δὲν εἶναι πολίτης σὲ ἓνα ὀλιγαρχικὸ πολίτευμα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1^ο Φύλλο Εργασίας/2^η ομάδα

Διαβάστε

- ο α) τις δύο μεταφράσεις του αποσπάσματος που δίνει η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα,
- ο β) τη μετάφραση από το Ψηφιακό Φροντιστήριο στη σελίδα του υπουργείου και
- ο γ) τη μετάφραση του Δ. Λυπουρλή που ακολουθεί και, αφού τις συγκρίνετε, απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

«Πολιτικά» Γ 1. 1274 b 32 – 1275 a 5

Όποιος ασχολείται με το θέμα του τρόπου διακυβέρνησης μιας πόλης και ψάχνει να βρει ποια είναι η ουσία και ποια τα χαρακτηριστικά του κάθε επιμέρους τρόπου διακυβέρνησης, το πρώτο σχεδόν που πρέπει να εξετάσει είναι να δει τι είναι άραγε μια πόλη. Γιατί σήμερα υπάρχουν διαφορετικές γνώμες πάνω σ' αυτό το θέμα. Άλλοι λένε πως την τάδε συγκεκριμένη πράξη την έκανε η πόλη, άλλοι όμως λένε ότι, όχι, δεν την έκανε η πόλη, αλλά η τάδε συγκεκριμένη ολιγαρχική «κυβέρνηση» ή ο τάδε συγκεκριμένος τύραννος. Έπειτα βλέπουμε ότι όλη η δραστηριότητα του πολιτικού και του νομοθέτη έχει να κάνει με την πόλη. Τέλος, το πολίτευμα είναι ένας τρόπος οργάνωσης αυτών που ζουν στη συγκεκριμένη πόλη. Επειδή όμως η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων (μοιάζει δηλαδή με όλα εκείνα τα πράγματα που το καθένα τους είναι ένα όλον, αποτελούμενο από πολλά μέρη), είναι φανερό ότι πριν από οτιδήποτε άλλο πρέπει να ψάξουμε να βρούμε τι είναι ο πολίτης, αφού η πόλη δεν είναι παρά ένα πλήθος πολιτών. Για το περιεχόμενο, πράγματι, της λέξης πολίτης διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες· δεν υπάρχει δηλαδή ομοφωνία για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης: αυτός που είναι πολίτης σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, συχνά δεν είναι πολίτης σε ένα ολιγαρχικό πολίτευμα.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Λυπουρλής, Δ. 2000 «Ανθολόγιο Αριστοτελικών κειμένων σε μετάφραση», περ.
Φιλολόγος τ. 100, σελ. 208-209

Ερωτήσεις

1. Ποια από αυτές θεωρείτε ότι βρίσκεται πιο κοντά στο πρωτότυπο και γιατί;
2. Εντοπίστε σημεία που θεωρείτε ότι μάλλον ερμηνεύουν παρά μεταφράζουν το κείμενο. Πού αποδίδετε αυτή την επιλογή;
3. Ποια πιστεύετε ότι στέκεται καλύτερα σαν αυτόνομο νεοελληνικό κείμενο και γιατί;
4. Ποια αποτυπώνει με πιο κατανοητό για σας τρόπο το περιεχόμενο του κειμένου;
5. Ποια θα επιλέγατε για τις εξετάσεις σας και γιατί;

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1^ο Φύλλο Εργασίας/3^η ομάδα

Δραστηριότητα 1^η

Αν και ο Αριστοτέλης υπήρξε μαθητής του Πλάτωνα, διακρίνεται από τον δάσκαλό του όχι μόνο σε σχέση με το περιεχόμενο της σκέψης του αλλά και όσον αφορά τον τρόπο/φόρμα γραφής των έργων που μας σώθηκαν.

1. Με βάση την παραπάνω αφηρητία προσπαθήστε να συγκρίνετε το απόσπασμα του σχολικού βιβλίου με ένα οποιοδήποτε απόσπασμα από τον «Πολιτικό» του Πλάτωνα. Τη μετάφραση του σχολικού αποσπάσματος μπορείτε να τη βρείτε στο Ψηφιακό Φροντιστήριο στη σελίδα του υπουργείου, ενώ το κείμενο και τη μετάφραση του Πλάτωνα στη σελίδα της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα. Σκοπός της σύγκρισης είναι να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:
 - Σε ποιο είδος λόγου (ρητορικός, φιλοσοφικός, ποιητικός, ιστοριογραφικός) ανήκουν και τα δύο αποσπάσματα; Με ποιο σκεπτικό;
 - Ποια διαφορά παρατηρείτε στη φόρμα/τρόπο γραφής των δύο φιλοσόφων; Πώς εξηγείτε τη διαφορά;
 - Ποιο ύφος θεωρείτε ότι είναι πιο ελκυστικό για έναν αναγνώστη και γιατί;
 - Ποιος από τους δύο τρόπους γραφής κατά τη γνώμη σας βρίσκεται πιο κοντά στα σύγχρονα φιλοσοφικά κείμενα;
2. Σημαντικές διευκρινίσεις θα σας δώσει η έρευνά σας στην Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία του Φ. Ι. Κακριδή στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.

Δραστηριότητα 2^η

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από ένα σύγχρονο δοκίμιο του Γάλλου στοχαστή του Ρεζίζ Ντεμπρέ. Αφού το διαβάσετε, εξηγήστε τους λόγους που, κατά τη γνώμη σας, επέλεξε τη διαλογική μορφή για να εκθέσει τις απόψεις του.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

«- Πολίτη με ανεβάζουν, πολίτη με κατεβάζουν... καταντά κουραστικό... και ποιος δεν είναι πολίτης στις μέρες μας;

- Δίκιο έχεις, έχουμε καταντήσει το «πολιτικός» ένα επίθετο για όλες τις περιπτώσεις, με αποτέλεσμα το ουσιαστικό «πολίτης» να χάνει την ουσία του.

- Ο πολίτης δεν είναι ο κάτοικος της πόλης;

- Είναι πολύ περισσότερο αυτός που συμμετέχει με τη θέλησή του στη ζωή της πόλης.

- Ναι ξέρω, ξέρω, πρέπει να μιλάς ευγενικά στους γείτονές σου, να μη λερώνεις το περιβάλλον, να ασχολείσαι με τους γέροντες της γειτονιάς σου...

- Αναφέρεσαι στη συμπεριφορά του ευσυνείδητου πολίτη, όχι όμως στην πολιτική συνείδηση. [...] η πολιτική ταυτότητα είναι κάτι παραπάνω από τους κανόνες καλής συμπεριφοράς: είναι μια κατάκτηση. Πολίτης είναι αυτός που κέρδισε για τον εαυτό του το δικαίωμα να είναι μέρος του κυρίαρχου λαού. Η πολίτης, για να το πω έτσι μια και είσαι γυναίκα, είναι μια πριγκίπισσα που δέχεται να μοιραστεί με εκατομμύρια άλλους πρίγκιπες και πριγκίπισσες, τους συμπολίτες της, την εξουσία.»

Ντεμπρέ, Ρ. 1999. *Εξηγώντας τη Δημοκρατία στην κόρη μου*. Καστανιώτης σελ. 34-35

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1^ο Φύλλο Εργασίας/4^η ομάδα

1. Διαβάστε το κείμενο της ενότητας 15 είτε απευθείας από το σχολικό σας βιβλίο που μπορείτε να βρείτε στο [Ψηφιακό Σχολείο](#) είτε από την ψηφιακή βιβλιοθήκη [Perseus](#).
2. Κατόπιν καταμετρήστε ως μέρη του λόγου και όχι ως ξεχωριστές λέξεις τα ουσιαστικά, τα επίθετα, τις αντωνυμίες, τα απαρέμφατα, τις μετοχές και τα ρήματα περιλαμβάνοντας στην καταμέτρηση και τις επαναλήψεις τους. (Με άλλα λόγια αθροίζω όλα τα ουσιαστικά, όλα τα επίθετα κλπ όσες φορές εμφανίζονται στο κείμενο).
3. Στη συνέχεια, επικολλήστε τα αποτελέσματα της καταμέτρησης στο πλαίσιο που θα βρείτε στο περιβάλλον του [Wordle](#) κατά το πρότυπο που δίνει η σελίδα και δημιουργήστε ένα συννεφόλεξο.
4. Ποιο μέρος του λόγου κυριαρχεί; Πού οφείλεται κατά τη γνώμη σας η επιλογή αυτή; Σκεφτείτε τον στόχο και το είδος του κειμένου. Πιστεύετε ότι θα μπορούσε να δοθεί ένα τέτοιο κείμενο ως αδίδακτο στις Πανελλήνιες Εξετάσεις; Εξηγήστε γιατί ναι ή γιατί όχι;
5. Δείτε το [λεξιλόγιο](#) της ενότητας και συγκρίνετε τις λέξεις που δίνει με την ερμηνεία τους.
 - ο Γιατί, κατά τη γνώμη σας, οι συγγραφείς του βιβλίου δίνουν μια αναλυτική ερμηνεία και μετάφραση αυτών των λέξεων και φράσεων;
 - ο Ποιες δυσκολίες προσπαθούν έτσι να ξεπεράσουν;

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2^ο Φύλλο Εργασίας (κοινό)

1^η δραστηριότητα

1. *τάξις, πόλις, πολίτης, πολιτεία*: ερευνήστε τη σημασία και την ετυμολογία των λέξεων πρώτα στα αρχαία ελληνικά ερευνώντας στο λεξικό της αρχαίας ελληνικής [εδώ](#) ή [εδώ](#) και στη συνέχεια στα νέα ελληνικά στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#)
2. Καταγράψτε τα συμπεράσματά σας. Κυρίως εστιάστε στις διαφορές που εντοπίζετε.
3. Ποιες σημασίες δεν υπάρχουν στην αρχαία ελληνική γλώσσα; Πώς εξηγείται αυτό;
4. Προσέξτε τον όρο σημασιολογικό δάνειο. Διευκρινίσεις για τη σημασία του μπορείτε να βρείτε στην ερμηνεία που δίνει ο καθηγητής γλωσσολογίας στο Α.Π.Θ. Γ. Παπαναστασίου σε σχετική συζήτηση που φιλοξενείται στην [ιστοσελίδα του Συνδέσμου φιλολόγων ν. Δράμας](#).
5. Δημιουργείστε δικές σας προτάσεις στις οποίες θα χρησιμοποιήσετε τις παραπάνω λέξεις με σημασία διαφορετική από αυτή που εμφανίζεται στην αρχαία ελληνική.

2^η δραστηριότητα

Στο [λεξιλόγιο](#) της ενότητας του σχολικού βιβλίου δίνονται διευκρινίσεις για διάφορες λέξεις και φράσεις του κειμένου. Ποιες θεωρείτε ότι είναι περιττές ή ποιες άλλες θα θέλατε να διευκρινίζονται; Εξηγήστε τα κριτήριά σας.

3^η δραστηριότητα

πραγματεία: εντοπίστε τη σημασία της λέξης σήμερα στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) και εξηγήστε:

1. Γιατί δεν μένει αμετάφραστη στο κείμενο;
2. Τι σχέση έχει η σύγχρονη σημασία με το κειμενικό είδος που γράφει ο Αριστοτέλης;

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3. Ποια συνώνυμη λέξη γνωρίζετε; Μπορείτε να βοηθηθείτε από το εννοιόλεξο της σελίδας [Lexigram](#) ή από την ιστοσελίδα [αυτή](#).

4^η δραστηριότητα

πολίτης – υπήκοος: συγκρίνετε τις δύο λέξεις όπως χρησιμοποιούνται σήμερα. Στη συνέχεια, συγκρίνετε τις σημασίες τους όπως εμφανίζονταν στην αρχαία ελληνική γλώσσα. Ποιες είναι οι διαπιστώσεις σας; Ανατρέξτε στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) και στο λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας [εδώ](#) ή [εδώ](#).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1^η ομάδα/3^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1^η

Στο απόσπασμα της ενότητας 15 του σχολικού βιβλίου ο Αριστοτέλης θέτει ερωτήματα γύρω από την έννοια της «πολιτείας», της «πόλης» και του «πολίτη».

1. Ποιο από αυτά είναι το θεμελιακό ερώτημα μέσα από το οποίο θα οδηγηθούμε στην απάντηση και των επόμενων;
2. Βάλτε σε σειρά τους ορισμούς που αναζητά ο Αριστοτέλης και δημιουργήστε στο bubbl.us/ ένα σχήμα που να αποδίδει την αφετηρία και την κατάληξη του συλλογισμού.
3. Ανταλλάξτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή Facebook το αποτέλεσμα και συγκρίνετέ το με το αντίστοιχο της 4^{ης} ομάδας.
4. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις και τις διορθώσεις που τυχόν έχετε να κάνετε στη δουλειά της 4^η ομάδας και ενημερώστε την με ένα μήνυμα.

Δραστηριότητα 2^η

Ο Αριστοτέλης επιδιώκει να ορίσει την έννοια του πολίτη, επειδή σε απόσπασμα προηγούμενης ενότητας (12) του σχολικού βιβλίου προσδιορίζει την ιδιότητα του πολίτη ως φυσική.

1. Προσπαθήστε λοιπόν να συγκρίνετε τη θέση του γύρω από την πολιτική φύση του ανθρώπου με την αντίστοιχη άποψη των κυνικών φιλοσόφων, όπως περιγράφεται στη Βικιπαίδεια (θέση 7).
2. Πρόκειται για απόψεις που μοιάζουν ή διαφέρουν;
3. Καταγράψτε τα συμπεράσματά σας, επικαλούμενοι συγκεκριμένα στοιχεία των θέσεων τόσο του Αριστοτέλη όσο και των κυνικών, σε ένα κείμενο 100 λέξεων περίπου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2^η ομάδα/3^ο Φύλλο Εργασίας

1^η δραστηριότητα

Στο απόσπασμα της ενότητας 15 ο Αριστοτέλης θέτει ερωτήματα γύρω από την έννοια της πόλης και του πολίτη.

1. Ποιο από αυτά είναι το θεμελιακό ερώτημα μέσα από το οποίο θα οδηγηθούμε στην απάντηση και των επόμενων;
2. Βάλτε σε σειρά τους ορισμούς που αναζητά ο Αριστοτέλης και δημιουργήστε στο bubbl.us/ ένα σχήμα που να αποδίδει την αφετηρία και την κατάληξη του συλλογισμού.
3. Ανταλλάξτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή Facebook το αποτέλεσμα και συγκρίνετέ το με το αντίστοιχο της 1^{ης} ομάδας.
4. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις και τις διορθώσεις που τυχόν έχετε να κάνετε στη δουλειά της 1^{ης} ομάδας και ενημερώστε την με ένα μήνυμα.

2^η δραστηριότητα

1. Εντοπίστε στο κείμενο της ενότητας 15 τον ορισμό που δίνει ο Αριστοτέλης για την πόλη.
2. Συνδυάστε τον με όσα υποστήριξε σε προηγούμενη ενότητα (12) σχετικά με τη φύση της πόλης και συγκρίνετε τη θέση του με αυτήν του σοφιστή Λυκόφωνα όπως ο ίδιος ο Αριστοτέλης την παρουσιάζει στο κείμενο που μπορείτε να βρείτε στο Γ' 1280b. Για τη συγκεκριμένη θέση των σοφιστών ανατρέξτε και στις Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα στην ενότητα «Αρχαίοι Έλληνες Φιλόσοφοι» στο κεφάλαιο «Οι Σοφιστές και ο Σωκράτης» στην υποενότητα «Η φύση των θεσμών».
3. Ποιος είναι ο συνεκτικός δεσμός μεταξύ των πολιτών που συνιστούν την πόλη σύμφωνα με τον Αριστοτέλη και ποιος σύμφωνα με τον Λυκόφωνα και τους σοφιστές; Ποιος κατά τη γνώμη σας βρίσκεται πιο κοντά στη σύγχρονη

αντίληψη για το κράτος και τον πολίτη; Εσείς με ποιον από τους δύο θα συμφωνούσατε και γιατί;

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3η ομάδα/3^ο Φύλλο Εργασίας

1^η δραστηριότητα

Διαβάστε την [ενότητα 15](#) του σχολικού βιβλίου και προσπαθήστε να παρουσιάσετε τον συλλογισμό του Αριστοτέλη σε μορφή διαλογική. Για να διευκολυνθείτε στην κατανόηση του κειμένου μπορείτε να συμβουλευτείτε τη [μετάφραση](#) του κειμένου στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και τα [σχόλια](#) στο Ψηφιακό Φροντιστήριο του υπουργείου Παιδείας. Σκοπός σας να δημιουργήσετε ένα κείμενο που θα εκθέτει τη σκέψη του Αριστοτέλη στο συγγραφικό μοτίβο του Πλάτωνα.

2^η δραστηριότητα

Καταγράψτε τον διάλογο που φτιάξατε και κατόπιν ηχογραφήστε τον αναλαμβάνοντας ο καθένας έναν ρόλο. Για την ηχογράφηση μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και να κατεβάσετε οποιοδήποτε ελεύθερο πρόγραμμα, π.χ [Audacity](#) ή [Free audio recorder](#). Στόχος σας είναι να παρουσιάσετε το αποτέλεσμα στην τάξη, ώστε μέσα από το διάλογο να γίνει αντιληπτή η προσέγγιση του Αριστοτέλη στο συγκεκριμένο απόσπασμα. Φυσικά, υπάρχει πάντοτε η δυνατότητα να παρουσιάσετε και ζωντανά το διάλογο χωρίς ηχογράφηση.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

4^η ομάδα/3^ο Φύλλο Εργασίας

Δραστηριότητα 1^η

Στην ενότητα 15 του σχολικού βιβλίου ο Αριστοτέλης θέτει ερωτήματα γύρω από την έννοια της πολιτείας, της πόλης και του πολίτη.

1. Ποιο από αυτά είναι το θεμελιακό ερώτημα μέσα από το οποίο θα οδηγηθούμε στην απάντηση και των επόμενων;
2. Βάλτε σε σειρά τους ορισμούς που αναζητά ο Αριστοτέλης και δημιουργήστε στο bubbl.us/ ένα σχήμα που να αποδίδει την αφετηρία και την κατάληξη του συλλογισμού.
3. Ανταλλάξτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή Facebook το αποτέλεσμα και συγκρίνετέ το με το αντίστοιχο της 2^{ης} ομάδας.
4. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις και τις διορθώσεις που τυχόν έχετε να κάνετε στη δουλειά της 2^{ης} ομάδας και ενημερώστε την με ένα μήνυμα ή μέσω Facebook.

Δραστηριότητα 2η

Ακολουθεί ένα απόσπασμα από εισαγωγή στον «Πολιτικό» του Πλάτωνα από τον Ι. Σ. Χριστοδούλου:

«Η πολιτική, επομένως είναι τέχνη: η τέχνη της διακυβέρνησης. Ο αληθινός πολιτικός αντλεί την εγκυρότητα της δράσης του από το προνόμιο που του παρέχει η γνώση της τέχνης του. Ένα προνόμιο που ο Πλάτων δεν το αναγνωρίζει στον καθένα. [...] Το πλήθος λοιπόν αποκλείεται a priori από τη νομή της εξουσίας. Ένας, δύο ή σε κάθε περίπτωση πολύ λίγοι μπορούν να κατακτήσουν τη δύσκολη γνώση της πολιτικής τέχνης. [...] ο πολιτικός μεριμνά για την ευημερία της πόλης και το ευ ζην των πολιτών»

1. Μελετήστε την ενότητα 15 του σχολικού βιβλίου και εντοπίστε σημείο ή σημεία με τα οποία φαίνεται η διαφοροποίηση των δύο φιλοσόφων και εξηγήστε την.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2. Βοηθητικά μπορείτε να ανατρέξετε στις [πληροφορίες](#) που θα βρείτε στο Ψηφιακό Φροντιστήριο του υπουργείου Παιδείας, καθώς και σε όσα λέει ο Αριστοτέλης στην επόμενη ενότητα (16) του σχολικού βιβλίου. Τη [μετάφρασή της](#) μαζί με τα σημεία που λείπουν από το σχολικό απόσπασμα μπορείτε να βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

4^ο Φύλλο Εργασίας (κοινό)

1^η δραστηριότητα

Σύμφωνα με τα σχόλια του βιβλίου στην ενότητα 15 «...ο Αριστοτέλης στο απόσπασμα αυτό ακολουθεί την αναλυτική μέθοδο, αυτήν δηλαδή που προσπαθεί να βρει τα συστατικά στοιχεία ενός πράγματος με την ελπίδα ότι αν τα διακρίνει καθαρά και τα καταλάβει θα μπορέσει να έχει τον ορισμό του πράγματος που δεν είναι παρά μια σύνθεση εκείνων».

Αν λοιπόν το πρόβλημα που έπρεπε να εξετάσετε ήταν η ζωή στο σχολείο, πώς θα εφαρμόζατε την αναλυτική μέθοδο, ώστε να γίνουν αντιληπτά τα μέρη που τη συνθέτουν; Με βάση, δηλαδή, τη συλλογιστική του Αριστοτέλη δοκιμάστε να κάνετε κάτι ανάλογο σε ένα μικρό κειμενάκι (150-200 λέξεις) διερευνώντας το ζήτημα της σχολικής ζωής. Θα μπορούσατε να έχετε υπόψη σας τη σχολική ζωή αντί της πολιτείας (τυραννίας, ολιγαρχίας και δημοκρατίας), το σχολείο αντί της πόλης και τον μαθητή και τον δάσκαλο αντί του πολίτη. Σαν αφετηρία μπορείτε να έχετε το ερώτημα ποια σχολική ζωή θέλουμε.

2^η δραστηριότητα

Το παρακάτω κείμενο γράφτηκε από στοχαστή της περιόδου του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, τον Τόμας Χομπς. Συγκρίνετε τις απόψεις του με τις αντίστοιχες του Αριστοτέλη όπως αυτές εμφανίζονται στις ενότητες 12, 15 και 16 του βιβλίου και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

«Είναι αλήθεια ότι ορισμένα έμβια πλάσματα, όπως οι μέλισσες και τα μερμήγκια, ζουν σε κοινωνίες. [...] Η συμφωνία μεταξύ αυτών των πλασμάτων είναι φυσική, ενώ μεταξύ των ανθρώπων είναι τεχνητή, εφόσον απαιτεί σύμβαση. Συνεπώς δεν είναι να απορεί κανείς που, εκτός από τη σύμβαση, χρειάζεται και κάτι άλλο για να αποκτήσει η συμφωνία τους διάρκεια και σταθερότητα. Τούτο είναι μια κοινή εξουσία, ικανή να τους εμπνέει δέος και να κατευθύνει τις πράξεις τους προς το κοινό όφελος. [...] όλοι εκχωρούν

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ολόκληρη τη δύναμη και την ισχύ τους σ' έναν άνθρωπο ή σε μια συνέλευση ατόμων να τους εκπροσωπεί... Μ' άλλα λόγια αναθέτουν σ' ένα άτομο ή σε μια συνέλευση ατόμων να τους εκπροσωπεί, έτσι ώστε ο καθένας να ορίζει και να αναγνωρίζει τον εαυτό του ως αυτεξούσιο εντολοδότη... υποτάσσοντας ο καθένας τη βούλησή του στη βούληση του τελευταίου και την κρίση στην κρίση του. [...] Αφού γίνει αυτό, το πλήθος που ενοποιείται σ' ένα πρόσωπο ονομάζεται Πολιτική κοινότητα και στα λατινικά civitas.»

Ερωτήσεις

1. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας η βασική διαφορά μεταξύ των δύο φιλοσόφων όσον αφορά την έννοια του πολίτη;
2. Ο Αριστοτέλης μιλάει για Πολιτική Κοινωνία και ο Χομπς για Πολιτική Κοινότητα. Ποιο είναι το περιεχόμενο των ορισμών που δίνει ο καθένας;
3. Ποια διαφορά εντοπίζετε στη σύλληψη της πολιτικής κοινότητας/κοινωνίας μεταξύ των δύο στοχαστών; Εξηγήστε την με λίγα λόγια.
4. Θεωρείτε ότι η σύγχρονη αντίληψη περί πολιτικής είναι πιο κοντά στην αρχαία ελληνική αντίληψη του Αριστοτέλη ή στην παράδοση του Διαφωτισμού; Εξηγήστε τη θέση σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο θα μπορούσε να εξελιχθεί και σε διαθεματικό με την εμπλοκή αντικειμένων όπως η Φιλοσοφία και Πολιτική και Δίκαιο ή η Ιστορία. Επίσης, δίνει τη δυνατότητα να επεκταθεί η πραγμάτευση σε θέματα σύγχρονα όπως ο προβληματισμός για το περιεχόμενο της κοινωνίας των πολιτών, για τα δημοψηφίσματα, τον ρόλο του πολίτη στην αυτοδιοίκηση ή και ευρύτερος προβληματισμός που αφορά ομάδες αυτοδιαχείρισης και συμμετοχικής δημοκρατίας. Ακόμη, θα μπορούσε να εμπλουτιστεί με μία παρουσίαση μέσα από εικόνες, βίντεο και βασικές πληροφορίες ιστορικών γεγονότων που σχετίζονται με τη συνέχεια ή την ασυνέχεια του κράτους, όπως η Οκτωβριανή επανάσταση και ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η ευθύνη του γερμανικού λαού.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η αφητηρία του σεναρίου είναι τα πεδία εξέτασης του μαθήματος στις εισαγωγικές εξετάσεις. Αυτό δημιουργεί ένα πλαίσιο στενότερο όσον αφορά την οπτική του σεναρίου, αλλά ταυτόχρονα διευκολύνει την εφαρμογή και από την πλευρά του διδάσκοντος και από την πλευρά των μαθητών. Από την άλλη, δίνεται η δυνατότητα οι μαθητές να αυτενεργήσουν και να οδηγηθούν σε κριτικά συμπεράσματα χωρίς εκ των προτέρων δοσμένες σημειώσεις. Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται χωρίς ακροβατισμούς και συμβάλλουν στην εμπέδωση της αριστοτελικής σκέψης.

Το σενάριο έδειξε να ενδιαφέρει τους μαθητές που ασχολήθηκαν. Μάλλον πέτυχε την ισορροπία μεταξύ των εξεταστικών αναγκών και της οπτικής των προεκτάσεων που επεδίωκε. Η εφαρμογή έθεσε για άλλη μια φορά τη δυσκολία αλλά και την ανάγκη να διεμβολιστεί η φροντιστηριοποιημένη εκδοχή της εκπαίδευσης όπως αυτή κορυφώνεται στη Γ΄ Λυκείου. Επίσης, φάνηκε ότι ακόμη και σε ένα τόσο ασφυκτικό περιβάλλον μπορεί να κερδηθεί τόσο το ενδιαφέρον των μαθητών όσο και οι στόχοι του μαθήματος μέσα από τα σενάρια.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Adler, J. M. 1998. *Ο Αριστοτέλης για όλους. Δύσκολος στοχασμός σε απλοποιημένη μορφή* (Μτφρ. Π. Κοτζιά-Παντέλη). Αθήνα: Παπαδήμα.

Kullmann, W. 2003. *Η πολιτική σκέψη του Αριστοτέλη* (Μτφρ. Α. Ρεγκάκος). Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Ross, W. D. 1993. *Αριστοτέλης* (Μτφρ. Μαριλίζα Μητσού). Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Wolff, F. 1995. *Ο Αριστοτέλης και η πολιτική* (Μτφρ. Κώστας Ν. Πετρόπουλος). Αθήνα: Εκδόσεις Καρδαμίτσα.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf [30/8/2013]

Λυπουρλής, Δ. 2000. *Ανθολόγιο Αριστοτελικών κειμένων σε μετάφραση*. Φιλολόγος, τόμος 100, 208-209.

Ντεμπρέ, Ρ. 1999. *Εξηγώντας τη Δημοκρατία στην κόρη μου* (Μτφρ. Θεόφιλος Ξ. Τραμπούλης). Αθήνα: Καστανιώτης, 34-35.

Πλάτων Πολιτικός. 2003. εισαγωγή – μετάφραση – σχόλια Ι.Σ. Χριστοδούλου. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτρος, 6-8.

Πόλκας, Α. & Κ. Τουλούμης, 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη, και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*, 18-22. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.

<http://www.greeklanguage.gr/node/821> [30/8/2013]

Τσάφος, Β. 2004. *Η διδακτική της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

ΥΠΕΠΘ-ΠΙ. 2006. *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο*. Αθήνα ΟΕΔΒ.

Χομπς, Τ. 2006 *Λεβιάθαν* (Μτφ Γ. Πασχαλίδης-Α. Μεταξόπουλος). Αθήνα: Γνώση, 239-241.